
ΚΡΕΓΚ ΚΑΛΧΟΥΝ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ LSE:

Στην Ελλάδα δεν έχουν στόχευση οι διαμαρτυρίες

Οι διαμαρτυρίες κατά του Μνημονίου στην Ελλάδα δεν έχουν πολιτική στόχευση, σύμφωνα με τον πρόεδρο και διευθυντή του LSE Κρεγκ Καλχούν. **Σελ. 11**

«Οι διαμαρτυρίες σας δεν πρότειναν λύσεις»

Ο πρόεδρος και διευθυντής του LSE, Κρεγκ Καλχούν, μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

«Η επανάκριση του εθνικισμού και της λογικής της εθνικής κυριαρχίας» στην Ευρώπη «δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο ακροδεξιών λαϊκιστών», δηλώνει στην «Κ» ο καθηγητής Κρεγκ Καλχούν, πρόεδρος και διευθυντής του London School of Economics and Political Science. Ο Καλχούν θα βρεθεί στην Αθήνα την ερχόμενη Τετάρτη για μία διάλεξη που θα εκφωνήσει στο Μέγαρο Μουσικής, στο πλαίσιο εκδήλωσης που συνδιοργανώνει το LSE με το Megaron Plus και τον Ελληνικό Σύλλογο Αποφοίτων του φημισμένου βρετανικού πανεπιστημίου. Στην εκδήλωση θα συμμετάσχουν επίσης οι καθηγητές Νίκος Μουζέλης και Κέβιν Φέδερστοουν. Ενόψει τη διάλεξής του, ο 62χρονος ακαδημαϊκός δέχθηκε να απαντήσει στις ερωτήσεις που του έθεσε μέσω email η «Κ».

Σύμφωνα με τον Καλχούν, που έχει γράψει εκτενώς για το φαινόμενο του εθνικισμού ανά τον κόσμο, η εθνικιστική έξαρση των τελευταίων ετών «αποτελεί απειλή για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, αλλά και για το ευρώ. Παραμένω αισιόδοξος ότι το ευρώ θα επιβιώσει. Αλλά ισχυρές χώρες όπως η Γερμανία πρέπει να επιτρέψουν τη χαλάρωση των πολιτικών λιτότητας. Η Ευρώπη πρέπει να λειτουργεί υπέρ των απλών πολιτών – όχι μόνο των επιχειρήσεων και των ελίτ».

Ο Αμερικανός κοινωνιολόγος πριν αναλάβει τη διεύθυνση του LSE, τον Σεπτέμβριο του 2012, δίδαξε για πολλά χρόνια στα κορυφαία πανεπιστημιακά ιδρύματα της Νέας Υόρκης (NYU, Columbia) – έχει δηλαδή περάσει τα τελευταία 20 χρόνια στις δύο διεθνείς πρωτεύουσες της πολιτισμικότητας. Παρ' όλα αυτά, δεν έχει μια μονοδιάστατη στάση απέναντι στον εθνικισμό. Έχει μάλιστα δηλώσει ότι μπορεί να είναι μία θετική δύναμη, ένας παράγοντας που συμβάλλει στην κοινωνική πρόοδο. Εξακολουθεί να το πιστεύει αυτό;

«Όντως ο εθνικισμός μπορεί να παίζει κάποιο θετικό ρόλο, για παράδειγμα δημιουργώντας ένα πλαίσιο αλληλεγγύης που οδηγεί τους ανθρώπους να φροντίζουν τους συμπολίτες τους», απαντά. Ωστόσο, «σήμερα το βλέπω αυτό να συμβαίνει πολύ σπάνια», συμπληρώνει.

Τα όρια της διαμαρτυρίας

Στην Ευρώπη της κρίσης, αναμφίβολα, πολλά σύνορα έχουν χάσει την ευκρίνειά τους – μεταξύ εθνικών και υπερεθνικών εξουσιών, αλλά και μεταξύ ιδεολογιών, όπως φαίνεται από τη σαγήνη που ασκεί η αντιμνημονιακή τάση στην Ελλάδα τόσο μεταξύ της λαϊκής Δεξιάς όσο και της παλαιάς κοπής Αριστεράς. Ακόμα και η έννοια της εθνικής κοινότητας αλληλεγγύης, την οποία επικαλείται ο Καλχούν, έχει διαστρεβλωθεί στην πράξη – ποιος ξεκινάει τα ρατσιστικά συσσίτια της Χρυσής Αυγής, μόνο για Έλληνες;

Ρωτήσαμε τον συνομιλητή μας, ο οποίος έχει ασχοληθεί επί πολλά χρόνια και με τα κινήματα διαμαρτυρίας, να κάνει μια αποτίμηση των αντιδράσεων που υπήρξαν στον ευρωπαϊκό Νότο έναντι των έξωθεν επιβλημένων προγραμμάτων λιτότητας. Γιατί οι συναθροίσεις των Indignados στην Ισπανία οδήγησαν σε ένα νέο πολιτικό κόμμα που διεκδικεί την εξουσία, ενώ οι αντίστοιχες δια-

«Στην Ελλάδα, ένα από τα κρίσιμα προβλήματα ήταν ότι οι διαμαρτυρίες στρέφονταν κατά της κυβέρνησης, αλλά δεν πρότειναν κάποια συγκεκριμένη λύση στα μεγάλα ζητήματα», τονίζει στην «Κ» ο καθηγητής Κρεγκ Καλχούν, πρόεδρος και διευθυντής του London School of Economics and Political Science.

δηλώσεις στην Ελλάδα απλώς εξαεμίσταν;

«Αποτελεί μισή αλήθεια ότι οι διαμαρτυρίες στην Ισπανία οδήγησαν σε μία συνεκτική εναλλακτική πολιτική πρόταση», σημειώνει ο Καλχούν, αναφερόμενος στο Podemos. «Όντως, υπάρχει ένα κόμμα, αλλά δεν υπάρχει πραγματικά ένα πρόγραμμα σοβαρών εναλλακτικών λύσεων που να μπορούν να εφαρμοστούν σε μεγάλη κλίμακα. Στην Ελλάδα, από την άλλη, ένα από τα κρίσιμα προβλήματα ήταν ότι οι διαμαρτυρίες στρέφονταν κατά

μην ευρωπαϊκή κρίση τα τελευταία 200 χρόνια. Αυτή τη φορά, όμως, δεν ήταν. Η έλλειψη δημιουργικότητας οφείλεται στο ότι ο κόσμος βάζει την προσωπική του ασφάλεια πάνω από τον συλλογικό μετασχηματισμό και την πρόοδο. Συνδέεται όμως επίσης με τη "χρηματοοικονομικοποίηση" της κοινωνίας και με το εύρος της κυριαρχίας των πολυεθνικών επιχειρήσεων και άλλων καπιταλιστικών θεσμών. Πάνω από όλα ίσως, ο κόσμος έχει χάσει την εμπιστοσύνη του στο κράτος, μετά μία γενιά που χαρακτηρίστηκε από αδύναμη ηγεσία, νεοφιλελεύθερες περικοπές και πολιτικούς που ενδιαφέρονταν περισσότερο για την παραμονή τους στην εξουσία παρά για τις προοπτικές αλλαγής».

Το κινεζικό πείραμα

Ο Καλχούν έχει μελετήσει κινήματα διαμαρτυρίας και εκτός του ανεπτυγμένου κόσμου. Ίσως το πιο διάσημο βιβλίο («Neither Gods nor Emperors») αφορά την εξέγερση στην πλατεία Τιενανμέν στην Κίνα, την οποία βίωσε από πρώτο χέρι. Ένα τέταρτο του αιώνα αργότερα, οι λιγνιτώδεις ρυθμοί ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας έχουν αρχίσει να επιβραδύνονται, εν μέρει επειδή οι Αρχές αντιμετωπίζουν την τεράστια πρόκληση της αλλαγής του οικονομικού μοντέλου της χώρας. Πόσο επισφαλές θεωρεί το κινεζικό πείραμα των τελευταίων 35 ετών – της απελευθέρωσης της οικονομίας σε συνδυασμό με τη διατήρηση του πολιτικού μονοπωλίου του Κομμουνιστικού Κόμματος;

«Το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα είναι ευάλωτο, αλλά η θέση του δεν είναι ιδιαίτερα επισφαλής», κρίνει ο διεθνούς φήμης κοινωνιολόγος. «Οι προσπάθειες που καταβάλλει αυτόν τον καιρό για να θωρακίσει την εξουσία του είναι σε μεγάλο βαθμό αποτυχεματικές. Παρά τις νεοαυταρχικές του τάσεις, εξακολουθώ να προβλέπω ότι θα υπάρξει σταδιακή αλλαγή και βελτίωση της κατάστασης. Αλλά αυτή η εξέλιξη δεν θα είναι αναγκαστικά στην κατεύθυνση της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Θα μπορούσε να είναι στην κατεύθυνση του κρατικού καπιταλισμού, με μια μορφή διακυβέρνησης ιδιαίτερα παρεμβατική και αυταρχική».

«Οι ισχυρές χώρες πρέπει να επιτρέψουν τη χαλάρωση των πολιτικών λιτότητας. Η Ευρώπη πρέπει να λειτουργεί υπέρ των απλών πολιτών – όχι μόνο των επιχειρήσεων και των ελίτ».

της κυβέρνησης, αλλά δεν πρότειναν κάποια συγκεκριμένη λύση στα μεγάλα ζητήματα».

Ίσως το μεγαλύτερο εξ αυτών των ζητημάτων, τα τελευταία χρόνια στη Δύση, είναι η ανισότητα. Η περαιτέρω αύξηση της, εν μέρει εξαιτίας της άνισης κατανομής του βάρους της προσαρμογής από τη μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση, έχει οδηγήσει σε έντονη κριτική κατά του μοντέλου του χρηματοοικονομικού καπιταλισμού που κυριεύσει τον ανεπτυγμένο κόσμο από το 1980 και μετά. Ωστόσο, προς το παρόν τουλάχιστον, δεν δείχνει να υπάρχει κάποια ολοκληρωμένη και βιώσιμη προοδευτική αντιπρόταση – η Ισπανία και η Ελλάδα είναι απλά ειδικές περιπτώσεις ενός γενικότερου φαινομένου.

«Συμφωνώ», σχολιάζει ο Καλχούν. «Έχουν υπάρξει πολλές διαμαρτυρίες και πολύ περιορισμένη ανάπτυξη εναλλακτικών προτάσεων επαρκούς βάθους. Ο σοσιαλισμός ήταν σημαντικός παράγοντας σε κάθε προηγού-

Ιδιωτικά κεφάλαια και παιδεία

Σε μια εποχή οικονομικής στενότητας σε όλη την Ευρώπη, οι επικεφαλής μεγάλων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων αντιμετωπίζουν δύσκολα διλήμματα στην προσπάθεια εξεύρεσης πόρων που θα τους επιτρέψουν να παραμείνουν πόλοι αριστείας. Ο προκάτοχος του Καλχούν στο LSE, Χάουαρντ Ντέιβις, εξαναγκάστηκε σε παραίτηση το 2011 εξαιτίας των δαυσυνδέσεων του πανεπιστημίου με το καθεστώς Καντάφι στη Λιβύη.

Σε πρόσφατο δοκίμιο του, ο σημερινός επικεφαλής του LSE έγραψε: «Οι πρόεδροι των πανεπιστημίων έχουν επίσης την ευθύνη εξεύρεσης χρηματοδότησης από εύπορους χορηγούς. Αυτό δεν είναι κάτι προαιρετικό, εν μέρει επειδή οι πολιτικοί έχουν ψαλλίσει τις δημόσιες δαπάνες για την ανώτατη εκπαίδευση. Αλλά η εξάρτηση από ιδιωτικές δωρεές για την κάλυψη της διαφοράς αλλάζει τον χαρακτήρα των πανεπιστημίων. Μεταξύ άλλων, τα καθιστά ολοένα και λιγότερα ικανά να παρέχουν δημόσιους χώρους για διαμαρτυρίες κατά του ελέγχου της κοινωνίας από χρηματοοικονομικά συμφέροντα».

«Αυτό που αποκαλείται «δημόσια ανώτατη παιδεία» δεν υφίσταται. Το ερώτημα είναι ποιος πληρώνει».

Η Ελλάδα, έως σήμερα, έχει μάλιστα υποφέρει από το αντίθετο πρόβλημα – πολύ λίγα ιδιωτικά χρήματα και υπερβολική έμφυση στη διαμαρτυρία. Παρ' όλα αυτά, πρόκειται για μία προεξοφλημένη που πρέπει και η χώρα μας να λάβει σοβαρά υπ' όψιν; «Ναι, η Ελλάδα δεν εξαιρείται από το γενικότερο φαινόμενο», απαντά. «Αυτό που αποκαλείται "δημόσια ανώτατη παιδεία" δεν υφίσταται. Το ερώτημα είναι ποιος πληρώνει. Αλλά είναι επίσης κρίσιμο να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση στηρίζει τους φοιτητές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο».

Ο Καλχούν έχει επίσης εκφραστεί πολλές φορές για την αποσύνθεση μεταξύ της ακαδημαϊκής και της κοινωνίας. Πού θεωρεί ότι οφείλεται αυτή η απόσταση επαφής και πώς έχει προσπαθήσει να την καταπολεμήσει στο LSE; «Οι ακαδημαϊκοί δέχονται περικοπές και πιέσεις εδώ και τρία χρόνια. Έχουν αντιδράσει δίνοντας έμφαση στην ιεραρχία και στον ανταγωνισμό, έχουν γίνει πιο καριερίστες και υπερασπίζονται παλαιές δομές, όπως είναι οι επιστημονικοί τους κλάδοι. Η αναζωογόνηση που χρειάζεται το πανεπιστήμιο θα μπορούσε να έλθει μέσω μιας πιο επιτακτικής επαφής με τον έξω κόσμο και με κοινωνικά κινήματα που έχουν συμβάλει και στο παρελθόν στην ανανέωση της ακαδημαϊκής ζωής. Στο LSE δημιουργούμε διεπιστημονικές ομάδες που εστιάζουν σε μειζονα κοινωνικά ζητήματα και κοινωνικές αλλαγές: ανισότητα, παγκόσμιες υποθέσεις, ασφάλεια, τη φύση των καθαυτό δημόσιων οντοτήτων. Και επιδιώκουμε επικοινωνία και με άλλες κοινωνίες, όχι μόνο τη βρετανική».